

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΒΑΤΟ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ 'ΤΥΠΟΣ'

Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

== = Γραφεία, Σοφοκλέους 3 == =

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

'Εσωτερικού: Έτησία Δρ. 10.— Έξάμηνη Δρ. 6.—

'Εξωτερικού: > Φρ. 15. - > Φρ. 8.—

Κάθε φύλλο λεπτά 25

'Αγγελία και διαφημίσεις δραχ. 2 ὁ σιχος.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΜΑΖΕΥΤΗΚΑΝΕ ὅλοι οἱ ἐπιθεωρητές τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσης καὶ συντάξανε ἕνα ὑπόμνημα πρὸς τὴν Κυβέρνηση ζητώντας τὴν οικονομικὴ καλλιτέρευση τοῦ δημοδιδασκαλικοῦ κλάδου. Κανείς δὲ μπορεῖ νὰ τοὺς κατηγορήσῃ γι' αὐτό. Στὸ σημερινὸν αἶψα ὅποιος δὲ ζητᾷ τὸ δίκιο του καὶ δὲν ἐργάζεται ἀδιάκοπα γιὰ νὰ τὸ ἐπιβάλῃ, μὰ περιμένει νὰ ζήσει ἀπὸ τὸ ἔλεος τῶν ἰσχυρῶν, περιορίζοντας τὰ παρὰ πονά του σὲ κλαψάρικες γυναικείες μεμψιμοιρίες, εἶναι ἀνάξιος νὰ τὸ ἀποκτήσῃ αὐτὸ πὸν ζητᾷ, γιὰτὶ δείχνει πὸς ἔχει ψυχὴ δουλική. Οὐτε τὴ σημασίαν τοῦ οικονομικοῦ παρὰ γοντα στὴ σημερινῇ καὶ σὲ κάθε ἐποχῇ θὰ ἀμφισβητήσουμε σχετικὰ μὲ τὴν ὄλη ἀνάπτυξη τοῦ ἀτόμου. Ἄλλὰ εἶτανε ἀνάγκη τὰ παρὰ ποντα τῶν ἐπιθεωρητῶν νὰ περιοριστοῦνε μόνον στὸ ζήτημα τοῦ μιστοῦ; Τόσοι ἄνθρωποι ἐνωμένοι πὸς δὲ νοιώσανε πὸς ἀποτελοῦσανε δύναμι πὸν θὰ μπορούσε κ' ἔπρεπε μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ νὰ ζητήσουνε ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση κάτι γενικώτερο, κάτι ἀνώτερο, κάτι ἀνθρωπιστικώτερο πὸν θὰ μπορούσε νὰ ὑψώσῃ τὸ Ρωμαϊκὸ δημοτικὸν σχολεῖο στὸ ὕψος τῆς σημερινῆς ἀντίληψης; Ἄντι νὰ βροντοφωνήσουνε τὴν ἀνάγκη αὐτὴ παρουσιαστήκανε σὰν Πτωχοπρόδρομοι ζητώντας νὰ συγκινήσουνε τὴν Κυβέρνηση μὲ τὴν οικονομικὴν του ἀδύνη. Ἔτσι, ἅμα ἡ Κυβέρνηση τοὺς πετάξει κανένα κοκκαλάκι, περάσανε αὐτοὶ καλὰ κ' ἡμεῖς καλήτερα. Στὸ ἀναμεταξὺ οἱ συνάδερφοί τους στὴν Ἑυρώπη μαζί μὲ τὴν οικονομικὴν βελτίωσιν ὀργανώνονται, κινοῦνται, συχρονίζονται μὲ τὴς καινούριες συνθήκες.

ΕΙΔΑΜΕ γράμματα δημοδιδασκάλων σὲ ἐφημερίδες, λαβαίνομε κ' ἡμεῖς τέτοια. Τὰ γράμματα αὐτὰ δὲν εἶναι προσωπικὲς ὑβριστικὲς διατριβές. Πραγματοῦνται γενικὰ τοῦ κλάδου τοὺς ζητήματα, ὑποδεικνύουσι τὴν πρῆλιν νὰ γίνῃ γιὰ νὰ καλλιερέηται ὁ κλάδος κ' ὁμοῦ ὅλα κατὰ κανὸνα στέλλονται ἀνυπόγραφα. Τί φρόνημα θὰ δημιουργήσουνε στὰ παιδιά μας οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ πὸν φοβοῦνται, τρέμουνε νὰ βάλουνε τὴν ὑπογραφήν τους κάτω ἀπὸ ἕνα ἀθώωτο δημοσίεημα; Τὴν ἐποχῇ μάλιστα πὸν ὅλοι πιπλίζουμνε σὰν καραμέλα τὸ ὄραϊο ψέμα τῆς δημοκρατοποιήσεως

τῆς παιδείας μας μὲ τὴν μισὴ γλώσσα, τέτοια τρομοκρατία, προδίνοντας ψυχὴ ραγιαδική, εἶναι πρῶμα ἀκατανόητο κ' ἀπελπιστικόν. Βγῆτε στὸ φῶς, χριστιανοί μου, μιλήστε λεύτερα κ' ἂν σκεφτεῖ κανείς, πὸν δὲν τὸ πιστεύουμε, νὰ σὰς ἀμφισβητήσῃ τὸ ἱερὸν αὐτὸ δικαίωμα, μελετήστε τὴν ἱστορίαν τὴν παλιὰ καὶ τὴν σύχρονον γιὰ νὰ πληροφορηθῆτε πὸς τέτοια δικαίωμα δὲν μπορούνε σήμερον εὐκόλῃ νὰ καταπιεθοῦνε.

ΜΑΖΙ μὲ τὸ ἄρωμα τῶν λουλουδιῶν καὶ τὸ τραγούδι τῶν ἀηδονιῶν πὸν ἀπολαμβάνει κανείς περιδύσσοντας μέσα στὰ σκιερὰ δρομάκια τοῦ βασιλικοῦ κήπου, βρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ μελετήσῃ συνάμα καὶ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα καὶ νὰ βγάλῃ τὰ σχετικὰ συμπεράσματα. Ὁ κήπος γιόμισε μὲ ἐπιγραφὰς κρεμασμένες στὰ δέντρα, πὸν περιέχουνε συμβουλὲς γιὰ τὸ κοινόν. Εἶναι ὅλες γραμμένες σὲ μιὰ δημοτικὴν πὸν θὰ τὴν ζήλευε τὸ ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας. Μισὴ φράση στὴ δημοτικὴ κ' ἡ ὑπόλοιπὴ στὴν καθαρεύουσα, ἔτσι γιὰ νὰ μὴ ξαφνιάξῃται ὁ κόσμος, κατὰ τὸ γνωστὸ σοφὸ σύστημα πὸν θὰ τραβήξουμε κατὰ κόσμον στὴ δημοτικὴν δίχως νὰ τὸ καταλάβῃ. Π. χ. «Πρὸς πρόληψιν πυρκαϊῶν προσέχετε τοῦ ρίπττετε τὸ σιγάρο σας» λέει μιὰ πινακίδα. Ἐδῶ ἡ δημοτικὴ ἀντιπροσωπεύεται μόνον μὲ ἕνα π ο ὕ καὶ μὲ ἕνα ν πὸν λείπει ἀπὸ τὴν λέξιν σιγάρο. Ἄλλῃ πινακίδα γράφει «Τὴ φύλαξί μου ἀφῆνω στὴν εὐγένεια (ξενισμός) τῶν ἐπισκεπτῶν μου». Ὑστερον ἀπὸ αὐτὸ ὁ συντάχτης τῶν πινακιδῶν αὐτῶν ἔχει κάθε δικαίωμα νὰ ζητήσῃ νὰ προσληφθῇ γιὰ συνεργάτην τοῦ κ. Ξενοπούλου στὴν ἐπιτροπὴν γιὰ τὴν σύνταξιν τοῦ νέου ἀναγνωστικοῦ κ' ἐλπίζουμε πὸς τὸ ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας θὰ τοῦ ἀναγνωρίσει πληρέστατα τὸ δίκιον του. Ἀκόμη ὠραιότερες εἶναι οἱ πινακίδες πὸν ἀναγράφουνε τὰ ἔννοματα τῶν δέντρων. Ἀκοῦστε ὀνόματα δέντρων. Πριτχαρδία, Βιδοῦρον, Πύξος, Χαμαίρωψ, Ὑούζκα, Καζουρίνα, Σόφορα κλπ. Εἴσατε εὐχαριστημένους, κ. Χατζηδάκη;

ΣΗΜΕΡΑ ὁ Πικραγιάθης μας παραχώρησε τὴν θέσιν του ἱσποτικώτατα σὲ νέους ἐπιγραμματογράφους. Ἡ ὠραία αὐτὴ χειρονομία (γιὰ νὰ μεταχειριστοῦμε τὴν καθιερωμένην πᾶ ἐκφραση) τιμᾷ τὸν συνεργάτην μας, μὰ ἀνακουφίζει ὀπωσδήποτε καὶ τὸν καλᾶθι μας, πὸν κιντύνει νὰ ξεχαρβαλωθῇ ἀπὸ τὸ πολὺ ὕλικόν πὸν τοῦ ρίχναμε κάθε μέρα μέσα. Οἱ νέοι μας πετυχαίνουν περισσότερο στὸ ἐπίγραμμα φαίνεται, ἀφοῦ οὔτε ἕνα ἀπὸ ὅσα μᾶς στείλανε τούτη τὴν βδομάδα δὲν ἀπέπτη πρὸς κάλῃθον.

ΣΤΗ νεόφαντῃ «Σάτυρα» εἶδαμε μιὰ κερικατοῦρα ἐκφραστικὴν καὶ πολυσήμαντην. Κάτω ἀπὸ τὸ Λατινικὸν τίτλον «Lacrime Populares» (Λαϊκὰ δάκρυα) εἶναι ὁ διευθυντὴς τῆς Λαϊκῆς Τραπέζης πὸν ἐξομολογεῖται στοὺς ὑπαλλήλους του πὸς αὐτὰ μαῦρα δάκρυα ἔχουσε ὅσο πὸν νὰ ζοικονομήσῃ τὸ πρῶτον πεντακοσάρικον, ὅταν ἰδρῶθηκε ἡ Τραπέζα του, γιὰ τὰ συμβολαιογραφικὰ ἔξοδα. Μέθοδος παλιὰ καὶ συνειδημένη αὐτὴ. Ὅταν, θεῖα συνάρσει, γίνουμε ἑκατομμυριοῦχοι ἢ ἀπὸ κληρονομίαν ἢ ἀπὸ προῖκα παχειὰ ἢ ἀπὸ

τετράπαχους μισθούς, πάντοτε αποστομώνουμε τους κατωτέρους μας, θυμίζοντάς τους τα όσα υποφέραμε όσο ν' αποχτήσουμε το πρώτο εκατομμύριο. Αυτό πάθανε και οι υπάλληλοι της Λαϊκής. Αύξηση μισθού έζητησαν οι άνθρωποι, δικαιολογημένη αύξηση στη σημερινή ακρίβεια της ζωής, κι ο κ. Λοβέρδος, γενναιόδωρος καθώς πάντοτε, τους πρόσφερε τα μαύρα του δάκρυα... να τα ξεαργυρώσουνε στὸν γκισέ και να ξεοικονομήσουνε τις καθημερινές τους ανάγκες.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Στ' αδέρφια μου Κ. Μ.—Χ. Α.

Σκορπᾶ τὸ κλῆμα γύρω τὸς χιμούς του
Τρουγῶν μέσα στ' ἀμπέλι τὰ σταφύλια·
Κι' ἀπ' τὴ γυρτὴ τοῦ μπαλκονιοῦ μας γρούλια,
Μέσα σ' ἀπομεσήμερο τ' Αὐγούστου,

Ἡ μυρουδιά τοῦ πατημένου μούστου
Στὴν κἀμαρὰ μας μπαίνει τὴν ἀνήλια,
Κ' ἡδονικά χαϊδεύει μου τὰ χεῖλια
Τὸ κλῆμα μὲ τὸς ὄριμους καρπούς του.

Τριγύρω μας ἀπλώνει πονηρὰ
Τὴ μέθη μὲ τὰ φλόγινα φτερά.
Δὲ φταίμε μεις ἂν μέσα στὶς καρδιές μας

Ευπνοῦν ἀμαρτωλὲς οἱ ἐπιθυμίες μας...
Ζεστό τ' ἀπομεσήμερο τ' Αὐγούστου,
Μεθυστικά κ' ἡ μυρουδιά τοῦ μούστου.

Χανιά 1917

ΔΟΡΑ ΜΟΑΤΣΟΥ

ΟΙ ΠΟΘΟΙ ΜΟΥ

Γαλιζία. ἀρροστεφάνωτα, γαληνευμένα κήματα
πόσα φιλιὰ στὶς ἀμμουδιές, χάρια, ψυχομιλήματα!

Πόθοι κρυφοί, ἀνιστόρητοι, τῆς φαντασίας μου πλάσματα
πόσες ἐλπίδες στὴν καρδιά, πόσα γλυκὰ ἀγκαλιώματα!

Γαλιζία. ἀρροστεφάνωτα, γαληνευμένα κήματα
πόσοι τυφῶνες, τρικυμίες καὶ καταβοσυντρίμματα!

Πόθοι κρυφοί, ἀνιστόρητοι, τῆς φαντασίας μου πλάσματα
πόσες ἐλπίδες, ξεφύλλες, πόσα καρδιοχαλάσματα!

Ἀπρίλιος 1919

ΦΟΙΒΟΣ ΛΑΡΑΣ

Τὸ ρωμαϊκό θά νικήση, θά νικήση κι' ἡ γλώσσα, τὸ ἔνα
δὲ γίνεται χωρὶς τᾶλλο.

Ὁρθὴ κρίση θά δείξη πὼς ἔχει καθένας, μόνο μὲ τὸ νὰ
κατάλαβε πὼς χρέος του εἶναι νὰ γράφῃ τὴ δημοτικὴ,
γιατὶ αὐτὸς συλλογίστηκε τὴν Ἑλλάδα, συλλογίστηκε τὸ
λαὸ, συλλογίστηκε τὸ ἔθνος. Ἐνας ἄλλος πὼς γράφει κα-
θαρέβουσα, πρῶτα πρῶτα καὶ μόνο γι' αὐτὸ του τὸ κάμω-
μα, πρέπει νὰ τὸν κατηγορήσῃς.

Ὁ πλούτος, ὁ μόνος, ὁ ἀληθινός, ὁπραχτικὸς ὁ πλοῦ-
τος, εἶναι ὁ νόσος.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΤΑΞΙΔΙ Τ' ΑΔΕΡΦΟΥ ΜΑΣ

5—

Σ' αὐτὸ κ' ἐμεῖς ὅλοι τιναχτήκαμε σὰν ἡλεκτρισε-
νοι καὶ μὲ κοιμισμένες μορφές ἄλλοι, ἄλλοι, «πεταθρί-
ζοντας» τραβήξαμε νὰ δεχτοῦμε τὴν αὐστηρὴ μορφὴ
του καὶ τοὺς ἀδερφοὺς μας, πὸν τὸ κατόπι του ἔμπαι-
ναν, ἔχοντας στὸ πρόσωπο ζωγραφισμένη τὴν κατή-
φεια, τὴ θλίψη...

— Παπά, πούν' τὸ παιδί; φώναξεν ἡ μάννα μας
βλέποντας τὸν πατέρα ἀμίλητο νὰ βγάξει τὸ σάλι του,
τὸ γάσο καὶ τὸ καλμαῦκι του καὶ δίνοντάς τα στοὺς
γύρο.

— Σύχασε, παπαδιά, σύχασε, εἶπε. Τὸ παιδί εἶναι
κάπου κρυμὲν' ἀπὸ φόβο. Κάτσε, μὴ στενοχωριέσαι,
ὅπου νᾶναι θά φανεῖ. Κι' ἄρχισε νὰ δηγιέται τὸ τί
ἔκαμε νὰ τὸν εὔρει, τὸ πού πῆγε, πὸν ῥώτησε καὶ πὼς
θά πήγαινε νὰ τὸν πάρει.

Ἡ δυσπιστία ἀπὸ τῆς μάννας μας τὸ μούτρο δὲ
χάθηκε, μὰ, σὰ νὰ ἠσύχασε, κινήθηκε πρὸς τὴν κου-
ζίνα, ὅταν ὁ πατέρας διάταξε:

— Ἄιντε βάλτε τὸ τραπέζ' νὰ φᾶμ'. Τί φαγὶ ἔχ',
παπαδιά;

Σὲ λίγο βροθήκαμε γύρο στὸ σοφρὰ καθισμένο.
Πεινασμένοι ὅλοι ριχτήκαμε στὸ φαγητὸ μὲ ὄρεξη.
Μὰ ὁ Γιώργης ἔλειπε κ' ἡ μάννα μας δὲν μπορούσε
νὰ κινήσει, θαρρεῖς, τὸ χέρι τῆς πρὸς τὸ πιάτο, οὐδὲ
νὰ κρατήσῃ τὸ πηροῦνι. Κι' ὁ πατέρας, ἂν καὶ καλο-
φαγᾶς, δὲν ἔδειξε τὴν ὄρεξη ποῦχε πάντα, ἂν καὶ
προσποιούνταν τὸν ἥσυχο.

Δίχως λόγια, δίχως τὰ συνηθισμένα γέλια καὶ τὰ
πειράγματά μας, τελείωσε σὰ μυσταγωγία τὸ φαγητὸ
μας καὶ σὲ λίγο ὅλοι βροθήκαμε στὰ στομάχιά μας,
ὅπου στὸ λεπτὸ ἀρχίσαμε σὰν παιδιὰ τὸν ἀμέριμνο
παιδιάστικον ἦτο.

Ὁ πατέρας μὲ τὴ μάννα μας μείνανε στὴν κἀμαρὰ
τους, κι ὅσο νὰ κοιμηθῶμε ἀκούσαμε τὰ βαρῖα λόγια
του, πὸν θαρρεῖς καὶ μάλωνε μ' αὐτὴ γιὰ τὴ δυσκολία
ποῦ τοῦφερνε μὲ τὴ θλίψη τῆς καὶ τὰ κλάματα τῆς.
Πὼς ξημέρωσε δὲν τὸ εἶχαμε καταλάβει... Τὸ πρῶτο
ὅλοι στὸ πόδι κ' ἔτοιμοι γιὰ τὸ σχολεῖο, ἀφοῦ ἦρπιαμε
τὸν καρφὲ μας καὶ φάγαμε τὸ ψωμοτύρι μας. Τὸ μεση-
μέρι ἦρθε. Στὸ γυρισμὸ μας στὸ σπίτι βροθήκαμε ἀνα-
στάτωση καὶ θλίψη καὶ τὴ μάννα μας ἀκουμπισμένη
πάλι στὸ παραθύρι καὶ σιμιαζομένη στὸ σέτι νὰ κλαίει
κι ἀμίλητη νὰ υἱ θέλει νὰ συγᾶσει καὶ τὸν πατέρα νὰ
κόβει βόλτες πάνω-κάτω στὸ μάζρος τῆς κἀμαρας,
συλλογισμένος.

Τὴν ὥρα κείνη εἶχε φανερωθεῖ πὼς ὁ Γιώργης ἀπὸ
γῆς εἶχε κἀμει ὅτι ποθοῦσε: εἶχε φάγει γιὰ τὴν Ἄ-
δριανὸν μ' ἀμάξι. Σήμερον πὰ εἶτανε στὸν τόπο ποῦ
ὄνειρονόταν, πὸν πειθισοῦσε, πὸν διηπόσε καὶ πὸν ἔλ-
πιζε νὰ τὸν ξεδιψᾶσει ἀπὸ τὸν πόθο τῆς τέχνης κι ὁ-
πόθε λογάριζε νὰ στείλει δῶσα σᾶλλους, στὴ μάννα
καὶ στὸν πατέρα καὶ σ' ἐμᾶς «τὸν κοντιλοφόρο, πὸ τὸ
μολύβ' καὶ τὴ χρυσὴ θήκη».

Ὁ Γιώργης εἶταν πὰ φευγάτος! Ἡ ἰδέα τῆς ξε-
νητιάς στὴ μάννα μου (καὶ ὅλο τὸ δικὸ μας κόσμον)